

ФІЛОСОФІЯ

УДК [340.12:[340.13:342.1]:327](477)

DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.68.349828>

Данильян Олег Геннадійович, доктор філософських наук, професор, завідувач сектору теоретико-методологічних проблем організації державної влади, Інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

НАПрН України, м. Харків, Україна

e-mail: odana@i.ua

ORCID iD: 0000-0001-5308-4664

Дзьобань Олександр Петрович, доктор філософських наук, професор, головний науковий співробітник Державної наукової установи «Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України»,

м. Харків, Україна

e-mail: a_dzeban@ukr.net

ORCID iD: 0000-0002-2075-7508

ПРАВОВА ДЕРЖАВА В УКРАЇНІ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ ТА ПОВОЄННА РОЗБУДОВА

Дослідження присвячено розкриттю поточного стану розбудови правової держави в Україні в умовах війни та євроатлантичної інтеграції, комплексному аналізу актуальних проблем, що виникають у цьому процесі. У контексті повномасштабного збройного вторгнення держави-агресора й поточних євроінтеграційних процесів аналізуються актуальні проблеми захисту прав людини, розвитку публічного управління й діяльності громадянського суспільства в Україні як ключових складників правової держави. Робиться висновок про необхідність неухильного дотримання Конституції України при запровадженні обмежувальних заходів щодо прав людини в умовах дії правового режиму воєнного стану, потребу в проведенні низки інституційних реформ для ефективного забезпечення захисту прав людини, зниження рівня корупційних проявів всередині держави та досягнення загальної відповідності системи публічного управління засадничим цінностям Європейського Союзу.

Ключові слова: *правова держава, верховенство права, права людини, демократичні цінності, державне управління, громадянське суспільство, правова культура.*

Постановка проблеми. Розвиток правової держави – це динамічний процес, на перебіг якого постійно впливають різноманітні суспільно-політичні фактори, а також необхідність реагування на певні виклики надзвичайного характеру. У контексті розвитку державотворення в Україні особливої динаміки цьому процесу надає стрімкий євроінтеграційний поступ нашої держави, який до того ж відбувається в особливих умовах правового режиму воєнного стану. Повномасштабне збройне вторгнення держави-агресора на територію України, яке розпочалось у лютому 2022 р., з одного боку, являло собою серйозну загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності та державності загалом, а з іншого – мобілізувало населення України, громадянське суспільство і державу на відсіч збройній агресії ворога та дало суттєвий суспільно-політичний поштовх євроінтеграційним процесам. У червні 2022 р. Україна здобула статус кандидата на вступ до Європейського Союзу [1] (далі – ЄС), паралельно отримавши низку завдань від Європейської комісії, виконання яких обумовлює подальший курс на набуття повноправного членства в ЄС [2]. У грудні 2023 р. Європейська рада ухвалила висновок про відкриття переговорів з Україною про вступ до ЄС [3].

У зв'язку із зазначеними вище подіями протягом останніх декількох років вектор вітчизняної наукової дискусії щодо державотворення в Україні був детермінований, окрім традиційної протягом останніх років європейської і євроатлантичної інтеграції, ще й тематикою війни. Станом на сьогодні в країні продовжується запекла боротьба проти ворога, паралельно з якою здійснюється робота над реформуванням окремих органів державної влади, а також наближенням вітчизняного законодавства до стандартів ЄС. Не менш важливим пунктом сучасного порядку денного також є питання подолання наслідків війни, яке потребує приділення належної уваги для стратегічного планування подальшого процесу державного будівництва. Отже, дослідження актуальних проблем розвитку правової держави в Україні у світлі окреслених викликів є надзвичайно важливим із прогностичної точки зору та потребує їхніх аналізу та синтезу для комплексного розуміння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий дискурс щодо розвитку правової держави в Україні відзначається посиленою увагою до сучасних викликів, пов'язаних із повномасштабною збройною агресією проти нашої держави та водночас з активним перебігом процесу вступу до ЄС.

У літературі з цієї тематики зазначається, що євроатлантична інтеграція України означає «рух держави до стандартів реальної, діючої демократії та цивілізованого, соціально орієнтованого ринкового господарства, від партнерства і співпраці до політичної асоціації та економічної інтеграції і, як наслідок, до гарантованого безпечного розвитку» [4, с. 16].

Аналізуючи передумови надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС, Р. Петров та К. Гіллйон зазначають, що російська агресія парадоксальним чином посприяла втіленню в реальність довгоочікуваної мрії українців щодо реалізації офіційного курсу на вступ до ЄС [5, с. 1290]. Це у свою чергу зумовило необхідність пошуку всередині держави належного балансу між активним євроінтеграційним поступом та відсіччю збройній агресії ворога. П. Горінов із цього приводу зазначає, що «реформи у правовій сфері, спрямовані на гармонізацію з нормами та стандартами ЄС, повинні враховувати також необхідність адаптації до умов воєнного стану, забезпечуючи правову безпеку та захист прав громадян» [6].

Ключовим аспектом розвитку правової держави в контексті європейської інтеграції постає необхідність адаптації на державному та суспільному рівні правових цінностей Європейського Союзу, провідне місце серед яких посідають верховенство права, повага та захист прав людини і основоположних свобод, законність тощо. З точки зору С. Кельбі, поглиблення досліджень із проблематики верховенства права (правовладдя) є надзвичайно важливим на шляху України до політичної та економічної євроінтеграції [7, с. 73].

С. Рабінович розглядає тріаду цінностей «демократія», «права людини» та «верховенство права» як термінологічні позначення сфер праволюднинної стандартизації та як форми і символічні засоби розбудови правової ідентичності ЄС та його правового поля [8, с. 88]. О. Котуха зазначає, що в умовах сьогодення спостерігається формування трьох рівнів панування права – національного, наднаціонального і глобального. Якщо перший рівень вже широко реалізується в багатьох країнах, то другий (рівень ЄС) склався до початку ХХІ ст. тільки в Європі та потенційно може поширитися і в інших регіонах [9, с. 42]. Відповідно, дослідження динаміки розвитку правової держави в умовах інтеграційних процесів є важливим з огляду на поступове розширення меж правопорядку ЄС.

Важливим фактором, який впливає на існування Української держави та розвиток державотворення в Україні є соціальна нестабільність, спричинена перерозподілом сфер впливу у світі, економічними кризами, політичним протистоянням, пандемією, яка охопила практично всі країни незалежно від рівня їхнього соціально-економічного розвитку. На нашу думку, на початку ХХІ ст. соціальна нестабільність та соціальна турбулентність стали трендами нашого часу [10, с. 142]. Тому в таких умовах держави повинні приділяти особливу увагу стратегічному плануванню, передбаченню ризиків, розробленню комп'ютерних і математичних моделей прогнозування можливих небезпек і засобів їхньої нейтралізації [11, с. 65].

Загострюють проблему розвитку державотворення в Україні активні військові дії держави-агресора та зумовлена ними дія правового режиму воєнного стану. Останнє у свою чергу призводить до вимушеного обмеження прав людини з метою протидії загрозам і захисту державного суверенітету та територіальної цілісності. Ураховуючи ці обставини, деякі автори (В. Дербак та ін.) стверджують, що «в умовах військового вторгнення РФ на територію України, збереження єдності України є обов'язковою умовою її подальшого існування як суверенної та незалежної держави, основою чого є саме забезпечення єдності правового простору (базовий принцип верховенства права)» [12, с. 28–29].

Не менш важливою є підготовка до майбутнього етапу повоєнної відбудови, який вимагатиме оперативного законодавчого відновлення обмежуваних наразі прав і свобод, а також подальшого процесу вдосконалення системи публічного управління для набуття повноправного членства в ЄС. У цьому розрізі слід врахувати позицію Н. Клещенко, за якою до ключових викликів, перед якими постає правотворчість у повоєнний період, слід віднести (1) визначення пріоритетів на тлі нестачі ресурсів; (2) оптимізацію правотворчої діяльності з метою регулювання правовідносин між державою та громадянами в контексті повоєнної відбудови [13, с. 232].

Мета статті – окреслити проблеми, які мають стати підґрунтям для подальшого євроінтеграційного поступу нашої держави, її відбудови та розвитку правової держави в повоєнний період.

Виклад основного матеріалу. Принцип верховенства права є однією з основоположних цінностей, на яких засновано ЄС, поряд із такими цінностями, як демократія, рівність, повага до прав людини і людської гідності (ст. 2 Договору про ЄС) [14]. Основоположний характер цього принципу також підкреслюється у преамбулі до Північноатлантичного договору [15]. Наведені засадничі положення не лише надають більшої ваги питанню розвитку правової держави в Україні, а й детермінують подальший вектор державотворення в бік неухильного дотримання цінностей євроатлантичного простору.

Під правовою державою в межах цього дослідження розуміється держава, у якій повноваження владних органів обмежуються правом, а сам процес управління відбувається за посередництвом права. Основні права і свободи захищаються від посягань із боку держави конституцією як актом установчої влади, який встановлює межі владних повноважень органів публічного управління. Будучи об'єктом багатьох доктринальних досліджень у працях західних науковців, поняття правової держави характерне здебільшого для континентальної системи права, де воно історично віднайшло своє втілення. Концеп-

туальний огляд щодо розуміння правової держави був наведений у доповіді Європейської комісії «За демократію через право» про верховенство права (правовладдя) 2011 р. Зокрема, німецьке поняття «Rechtsstaat» окреслювало заперечення абсолютистської держави, а захист від абсолютистської влади покладался на законодавчу гілку; французьке поняття «Etat de droit» розглядало державу як гаранта «вишпеканих у конституції засадничих прав супроти законодавця» [16, с. 18]. Принцип верховенства права або правовладдя (останнє, за позицією С. Головатого, є найточнішим відтворенням сутності англійського поняття «the rule of law» [17, с. 11]) характерний за своїм походженням для англосаксонської системи права, проте в умовах сьогодення він, безперечно, є універсальним принципом, про що свідчить, серед іншого, ухвалення вищезгаданої доповіді Венеційської комісії, а також подальше прийняття нею у 2016 р. розширеної доповіді «Мірило правовладдя» [18]. Відповідно, у цьому тексті поняття правової держави і верховенства права використовуватимуться як синонімічні на позначення обмеженості державної влади правом, всебічного захисту основоположних прав і свобод людини, законності, доступу до правосуддя тощо.

У сучасних вітчизняних наукових доробках чимало уваги приділяється реалізації ідей правової держави та верховенства права. До складників правової держави відносять «визначеність змісту і спрямованості діяльності держави правами і свободами людини та їхніми гарантіями; утвердження та забезпечення прав і свобод людини як головного обов'язку держави; відповідальність держави перед людиною за свою діяльність; підпорядкування суспільного і державного життя в Україні принципу верховенства права; найвища юридична сила Конституції України...» тощо [19, с. 61]. На думку Р. Луцького, принцип верховенства права, будучи основою правової держави, вимагає гармонійної відповідності нормативних актів і правозастосовної практики не просто букві закону, а й ідеям справедливості, найвищим цінностям прав людини, людської гідності та духу права в цілому [20, с. 44–45]. Як зазначає С. Кельбь, принцип правовладдя має бути скерований насамперед на особу та покликаний відображати місце та роль права в державі й суспільстві, співвідношення права і держави, права і політики, права й економіки, права і моралі, а також співвідношення права і звичаїв [7, с. 73].

Німецький юрист П. Мюллер-Графф стверджує, що осердям європейського поняття «верховенства права» (rule of law) є гарантування основоположних прав людини та їхній захист незалежними судами від посягань [21, с. 3].

Х. Маркович зазначає, що основу правової держави повинні становити загальнолюдські цінності, демократичні принципи (зокрема гарантування пріоритету прав людини над правами держави), раціональне поєднання інте-

ресів особи, суспільства та держави, зважаючи на принцип визнання людини найвищою соціальною цінністю [22, с. 52]. На основі цих тверджень обґрунтовано видається точка зору, за якою «важливим методологічним підґрунтям адекватного сприйняття змісту принципу верховенства права є урахування аксіологічних аспектів як його сприйняття, так і розуміння самого правовладдя як аксіологічної складової системи національного права» [23, с. 26].

Отже, з наведеного випливає, що комплексний аналіз проблем розвитку правової держави неможливий без аналізу окремих її складників – забезпечення та захисту прав людини, дієвої системи публічного управління (зокрема в контексті її реформування в поточних умовах євроінтеграційного поступу) і ролі громадянського суспільства в популяризації та захисті демократичних цінностей. Особливим є контекст дослідження цих складників, який передбачає сучасний стан розвитку суспільних і державно-правових відносин в умовах повномасштабного збройного вторгнення, активну фазу євроінтеграційних процесів та потребу в підготовці до майбутніх процесів повоєнного відновлення. Розгляньмо ці складники окремо за групами.

1. Актуальні проблеми захисту прав людини в сучасних реаліях правового режиму воєнного стану та європейської інтеграції. Як було зазначено раніше, людська гідність, свобода, рівність і повага до прав людини є основоположними цінностями ЄС. Відповідно, поточний процес інтеграції України до ЄС повинен здійснюватися з урахуванням цих принципів, неухильне дотримання яких є передумовою набуття членства в об'єднанні. Стаття 6 Договору про ЄС передбачає визнання на рівні ЄС прав, свобод та принципів, закріплених у Хартії основоположних прав ЄС. Остання до того ж наділена юридичною силою установчих договорів ЄС. Крім цього, до основних принципів права ЄС належать також основоположні права, що гарантовані Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) і що становлять спільні конституційні традиції держав-членів.

Оскільки Україна ратифікувала Конвенцію, яка з огляду на це становить частину національного законодавства, дотримання її положень, окрім того, що є обов'язковим з огляду на взяті державою на себе міжнародні зобов'язання, прямо впливає на відповідність одній із вимог для майбутнього членства в ЄС. Проте дотримання положень Конвенції у воєнний період має свої особливості: згідно зі ст. 15 Конвенції, «під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, будь-яка Висока Договірна Сторона може вживати заходів, що відступають від її зобов'язань за цією Конвенцією, виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом»

[24]. Відповідно, з початком повномасштабного збройного вторгнення держави-агресора на територію України уповноважені державні органи повідомили Раду Європи про відступ від низки зобов'язань за Конвенцією (статті 8–11, 13, 14, 16 Конвенції, ст. 2 Протоколу №4 до Конвенції) [25]. Цей перелік уточнювався протягом періоду дії правового режиму воєнного стану дипломатичними нотами до Генерального секретаріату Ради Європи при кожному випадку продовження дії цього правового режиму відповідними Указами Президента України [26].

Окреслене дає підстави стверджувати про особливий етап розвитку правової держави в Україні, який характеризується введенням надзвичайних заходів, пов'язаних з обмеженням прав людини, з метою захисту державного суверенітету і територіальної цілісності. Такі заходи, безумовно, спрямовані на досягнення легітимної мети та є необхідними для захисту демократії, проте вони мають бути пропорційними і не можуть суперечити основоположним правам людини, відступ від яких забороняється. З огляду на це органи державної влади мають дотримуватися всіх вимог щодо правомірності обмеження прав людини та зважати на наявність абсолютних прав, які не підлягають таким обмеженням [27, с. 51]. Ключовою в цьому контексті є роль органів судової влади, які покликані здійснювати судовий контроль за окремими обмеженнями прав людини і не допускати застосування непропорційних заходів органами державної влади.

В одному з перших рішень Конституційного Суду України після початку повномасштабного збройного вторгнення (справа про посилений соціальний захист військовослужбовців) суддею В. Лемаком в окремій (збіжній) думці була влучно описана специфіка балансу між захистом прав людини й обмеженнями, що запроваджуються в період дії правового режиму воєнного стану: «Під час війни неприпустимим є різке протиставлення публічного (державного) інтересу, відповідних конституційних цінностей, з одного боку, та поваги до індивідуальних прав людини, з іншого боку, як це нерідко бувало в мирні часи. Під час війни найбільше має виявлятися сприйняття того, що публічний інтерес (наприклад, оборона, національна безпека), в якому акумулюються індивідуальні права і свободи людини. Наприклад, обмеження пересування громадян (комендантська година, блокпости) чи навіть вилучення для потреб оборони майна громадян спрямоване на захист найбільш засадничих прав і свобод людини – права на життя, їх гідності і свободи (наприклад, захист від діяльності диверсійно-підривних груп ворога). Такий підхід підтверджується не тільки теоретично, а й суворими реаліями оборонної війни в Україні» [28]. Суддею також наголошувалось, що свавілля цивільних або воєнних властей не може обумовлюватися потребами оборони, а «жоден акт

і жодне рішення й під час війни не перебуває за межами судового контролю, а отже – за межами верховенства права».

Яскравим прикладом судового контролю за захистом закріплених у Конституції прав і свобод в умовах правового режиму воєнного стану є рішення Конституційного Суду України від 18 липня 2024 у справі про гарантії судового контролю за дотриманням прав осіб, яких утримують під вартою [29]. Ця справа стосувалась розгляду конституційної скарги щодо невідповідності Конституції України приписів ч. 6 ст. 615 Кримінального процесуального кодексу України, яка передбачала, що в разі «закінчення строку дії ухвали суду про тримання під вартою та неможливості розгляду судом питання про продовження строку тримання під вартою в установленому цим Кодексом порядку обраний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою вважається продовженим до вирішення відповідного питання судом, але не більше ніж на два місяці» [30]. Ця норма була внесена до кримінального процесуального законодавства у відповідь на умови правового режиму воєнного стану та становила собою відступ від окремих зобов'язань за міжнародними договорами щодо захисту прав людини. Рішенням Конституційного Суду України цю норму було визнано такою, що не відповідає конституційному праву людини на судовий захист (ч. 1 ст. 55), праву на свободу й особисту недоторканність (ч. 1 ст. 29) та праву обвинуваченого на захист (ч. 2 ст. 63 Конституції України), оскільки вирішення питання про продовження строку тримання під вартою як запобіжного заходу мало здійснюватися без участі суду. При цьому Конституційний Суд зазначив, що відступ від деяких міжнародних зобов'язань України у сфері прав людини не означає можливості запровадження законодавчих обмежень, несумісних із Конституцією України.

В основу цього рішення Конституційного Суду було покладено принцип верховенства права (правовладдя), який передбачає неухильне дотримання органами влади прав людини, принципу законності та здійснення судового контролю незалежними судами. До того ж у рішенні наявні посилання на історичні правові документи, які свого часу зробили величезний внесок у формування підґрунтя принципу верховенства права та правового захисту прав людини – Magna Carta 1215 р., Habeas Corpus Act 1679 р. Наведене свідчить про пріоритезацію принципу правовладдя у практиці органу конституційної юрисдикції (рішення якого є остаточними й обов'язковими до виконання) в умовах дії правового режиму воєнного стану з характерними для останнього обмеженнями окремих прав і свобод із метою протидії збройній агресії ворога.

Загальний стан гарантованості й захисту прав людини в Україні в умовах війни та в контексті європейської інтеграції був проаналізований в останньо-

му Звіті Європейської комісії в межах Пакета розширення Європейського Союзу 2024 р. (далі – Звіт). У Звіті відзначено, що загальний стан основоположних прав людини в Україні є задовільним: держава в цілому дотримується принципу поваги до прав людини та демонструє власні зобов’язання щодо їхнього захисту та законодавчого узгодження з вимогами права ЄС (EU acquis) попри обмеження, зумовлені війною та правовим режимом воєнного стану. При цьому, наголошується у Звіті, органи влади в Україні повинні постійно аналізувати природу та обсяг таких обмежень і там, де дозволяє безпекова ситуація, розглядати їхнє скасування з метою дотримання принципу пропорційності таких обмежень [31, с. 36].

Як уже було зазначено вище, неухильне дотримання положень Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод є однією з вимог для набуття повноправного членства в ЄС і подальшого перебування в ньому. Відповідно, належна увага Європейської комісії була приділена загальному стану дотримання Конвенції Україною та статистиці поданих до Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) заяв проти України і кількості ухвалених за ними рішень. Так, станом на 1 вересня 2024 р. до ЄСПЛ було подано загалом понад 8000 заяв, які очікують розгляду. За період з 16 червня 2022 р. по 1 вересня 2024 р. Судом були розглянуті 524 справи, у яких було встановлено 310 порушень Конвенції. Згідно зі Звітом ці порушення переважно стосувалися захисту приватної власності, права на справедливий судовий розгляд, заборони тортур тощо. Під посиленням наглядом із боку Комітету міністрів Ради Європи станом на дату публікації Звіту (30 жовтня 2024 р.) перебувало 616 справ, які здебільшого стосувалися питань, пов’язаних із незаконними арештами, тривалістю тримання під вартою, порушенням права на життя, жорстоким поведінням із боку правоохоронних органів, поганими умовами тримання під вартою та відсутністю належного лікування, а також надмірною тривалістю кримінального й цивільного судочинства, відсутністю ефективних засобів правового захисту тощо. З огляду на це Європейською комісією надана рекомендація про необхідність вирішення структурних і системних проблем, визначених ЄСПЛ у сферах судової системи, правоохоронної діяльності та прав людини, а також забезпечення систематичного та своєчасного виконання рішень ЄСПЛ [31, с. 36–37].

Серед іншого, у Звіті також вказується на наявні випадки ймовірного переслідування та залякування журналістів, включаючи незаконне стеження; висловлюється занепокоєння щодо катувань та жорстокого поведіння в пенітенціарній системі України, а також проблем гендерно зумовленого насильства, для подолання якого потрібні більш рішучі заходи з огляду на війну, що триває; необхідність перегляду концепції державного проєкту телемарафону

в контексті вільного обміну поглядами серед населення [31, с. 36–40] тощо. Крім рекомендацій в окремих сферах, Європейською комісією підкреслюється вжиття законодавчою та виконавчою гілками влади України заходів щодо вдосконалення правового регулювання з цих питань, які потребують поступової імплементації. У цьому розрізі варто погодитися з думкою О. Неліна про те, що в сучасних геополітичних умовах права людини потребують не стільки додаткового декларування, скільки напрацювання реальних механізмів забезпечення основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина [32, с. 10].

Як зазначалося нами раніше, механізм захисту прав людини під час військового конфлікту часто виявляється недостатньо ефективним через повсюдну нестабільність, спричинену агресією і територіальною окупацією. Отже, в умовах воєнного стану для держави стає необхідним створення нових, надійних механізмів захисту прав людини. Ці механізми повинні включати положення про компенсацію за майнову шкоду, завдану внаслідок обстрілів, пов'язаних із конфліктом, обов'язкове документування порушень прав людини та притягнення до відповідальності винних осіб, зокрема за такі злочини, як геноцид, воєнні злочини та злочини проти людяності [33, с. 356]. Особливої актуальності набуває ця теза в світлі рекомендацій Європейської комісії щодо необхідності розроблення в Україні стратегії відновлення всіх прав і свобод, які наразі підлягають обмеженням, після скасування правового режиму воєнного стану [31, с. 36].

Наведене свідчить про суттєвий пласт законодавчої та правозастосовної роботи, яка стоїть перед органами державної влади в Україні щодо забезпечення й захисту прав людини і основоположних свобод як у поточних умовах війни, так і в перспективі повоєнного відновлення. Ефективне виконання цієї роботи є неможливим без дієвої системи публічного управління, заснованої на принципах доброчесності, законності, нульової толерантності до корупції та найголовніше – принципі верховенства права (правовладдя), який має опосередковувати процес регулювання суспільних відносин. Надалі розглянемо основні виклики, які постають в контексті реформування органів державної влади з огляду на активізацію євроінтеграційних процесів.

2. Актуальні проблеми реформування системи публічного управління в Україні в сучасних реаліях правового режиму воєнного стану та європейської інтеграції. Розвиток правової держави в Україні на шляху до членства в ЄС потребує вдосконалення системи органів державної влади для приведення її у відповідність до європейських стандартів. Цей процес є комплексним і нескороминущим через низку об'єктивних факторів, до яких насамперед слід віднести поточну безпекову ситуацію в країні. На думку П. Го-

рінова, важливим аспектом євроінтеграційного розвитку є стимулювання внутрішніх реформ, необхідних для членства в ЄС (зміцнення верховенства права, боротьба з корупцією, децентралізація влади, оптимізація податкової та митної політик тощо) [6]. Важливо розуміти, що трансформація правової системи держави, за твердженням О. Передерія, обумовлюється врахуванням конституційних положень щодо євроінтеграційного курсу держави при розробленні та прийнятті нормативних актів, що у свою чергу сприятиме розвитку більш тісних політичних, економічних і гуманітарних відносин України з країнами – членами ЄС [34, с. 67].

У вітчизняній літературі виокремлюється низка напрямків для забезпечення верховенства права в Україні, які є актуальними й у контексті поступу нашої держави до ЄС. До них відносять, зокрема: забезпечення доступу до правосуддя, забезпечення справедливого вирішення справи неупередженим і незалежним судом, гарантії ефективної процедури відбору кандидатів на посади суддів, наявність чіткого механізму притягнення суддів до відповідальності за невиконання чи неналежне виконання своїх повноважень, подолання корупційних проявів тощо [35, с. 91–92]. У своєму висновку від 17 червня 2022 р. щодо заявки України на вступ до ЄС, яким Україні було рекомендовано надати статус кандидата, Європейська комісія окреслила низку заходів, що є обов'язковими для подальшого прогресу нашої держави на євроінтеграційній ниві. До них, серед іншого, входили: прийняття та реалізація законодавства щодо конкурсної процедури відбору суддів до Конституційного Суду України, завершення перевірки на доброчесність кандидатів на посади до Вищої ради правосуддя та відбір кандидатів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, подальший процес боротьби з корупцією, завершення реформування правової бази щодо захисту прав національних меншин та ін. [2, с. 20–21].

Частина з цих вимог передбачала ухвалення відповідних законів (урегулювання процедури конкурсної процедури відбору кандидатів на посади суддів Конституційного Суду України, прийняття відповідного закону щодо національних меншин з урахуванням висновку Венеційської комісії тощо), інша частина – ухвалення рішень, зокрема, щодо призначення керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та директора Національного антикорупційного бюро, членів Вищої ради правосуддя за результатами відповідних конкурсів. У той самий час інші вимоги (наприклад ефективна боротьба проти корупції) є тривалими в часі та для їхнього належного виконання потребують паралельного законодавчого вдосконалення цих процесів (наприклад, ухвалення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо одноособового розгляду справ у Вищому антикорупційному суді для прискорення правосуддя,

внесення змін до Кодексу, покликаних запобігти уникненню кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення через недоліки у процесуальному законодавстві, збільшення штату НАБУ та САП для підвищення ефективності розслідування корупційних злочинів та ін.).

У Звіті Європейської комісії в межах Пакету розширення ЄС 2024 р. зазначається, що загалом в Україні існують конституційні та законодавчі гарантії суддівської незалежності, проте певні недоліки все ж наявні як на законодавчому рівні, так і на практиці. Зокрема, у Звіті надано рекомендації щодо вдосконалення новосформованими органами судової влади незалежності, безсторонності та підзвітності системи правосуддя в Україні [31, с. 29]; здійснення подальших зусиль щодо дотримання єдності судової практики поміж всіма інстанціями [33, с. 31].

Щодо реалізації судової реформи в контексті процесів європейської інтеграції слід зазначити, що критерієм її ефективності є забезпечення доступу громадян до правосуддя, забезпечення права на справедливе судове рішення та гарантування реальної незалежності суддів [36, с. 560]. У доктрині та, зокрема, рішеннях Суду справедливості ЄС виділяються два аспекти суддівської незалежності – зовнішній (автономне здійснення судом своїх функцій без підпорядкування будь-якому іншому органу; правила, які чітко визначають підстави для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, оскарження рішень дисциплінарних органів тощо) та внутрішній (неупередженість, об'єктивність у реалізації правосуддя) [37, с. 69–70]. Реалізація зазначених принципів на практиці – комплексний процес, який вимагає не лише структурних і системних змін на інституційному рівні, а й зрушень у суспільному сприйнятті необхідності таких змін. Саме панування правових і демократичних цінностей у суспільстві здатне сприяти прогресу в цьому питанні, про що йтиметься мова згодом. На думку Н. Демчик, у разі успіху судової реформи в окресленому контексті судова влада має стати ключовим елементом принципу верховенства права в Україні, що у свою чергу становитиме основу процесу суспільних змін на шляху до членства України в ЄС [38, с. 75].

Питання боротьби з корупцією в Україні, на думку Європейської комісії, не стоїть на місці та поступово вдосконалюється. У вищезгаданому Звіті відзначається, що за останній звітний період кількість обвинувальних актів та судових рішень у справах про вчинення корупційних кримінальних правопорушень досягла найвищих показників із початку формування ключових антикорупційних інституцій [33, с. 34]. Ефективна боротьба з корупцією – чи не найважливіша запорука формування високорозвиненої правової держави, у якій панують принципи законності, рівності у правах, відсутності будь-яких необґрунтованих привілеїв у реалізації прав тощо. Корумпованість системи

державного управління становить собою значну перепону для реалізації принципу верховенства права, починаючи від порушення базових прав людини у сфері належного урядування та правосуддя, закінчуючи негативними суспільними проявами, наприклад у вигляді правового нігілізму.

Окремо слід зазначити про інститут виборів як фундаментального складника демократичної держави. Згідно з Конституцією України та чинним законодавством правовий режим воєнного стану забороняє проведення виборів на момент його дії (що також відображено у Звіті Європейської комісії в підрозділі 2.1.1 «Демократія»). Дані обмеження мають на меті забезпечення принципу продовжуваності (континуїтету) повноважень виборних органів влади в Україні з огляду на суттєву загрозу конституційному ладу, державному суверенітету й територіальній цілісності. Тим не менш послідовна робота щодо вдосконалення приписів Виборчого кодексу здійснюється парламентом для перспективи проведення післявоєнних виборів [33, с. 22].

Заключним підпитанням, якому слід приділити увагу в контексті розвитку системи публічного управління в Україні, є система багаторівневого управління – національного, регіонального та місцевого. Європейська комісія звертає увагу на необхідність розроблення прозорого механізму для фінансування потреб субнаціональних органів влади у відновленні, реконструкції та модернізації відповідно до плану «Ukraine Facility». Щодо зростання кількості місцевих військових адміністрацій зазначається, що критерії необхідності їхнього створення мають бути визначені на рівні закону, а заміщення такими адміністраціями роботи органів місцевого самоврядування має розглядатись як винятковий захід, і за можливості має здійснюватися пошук альтернативних заходів безпеки [33, с. 24].

Підсумовуючи аналіз проблем розвитку публічного управління в Україні в сучасних умовах, слід зазначити, що процес реформування органів державної влади й удосконалення управлінських процесів триває попри важку безпекову ситуацію в країні та демонструє помірний прогрес. Подальший розвиток цих процесів (його якість і темпи) напряму впливатимуть на темп руху нашої держави до членства в ЄС. Відповідно, вкрай важливим є послідовний системний підхід до викорінення негативних факторів у системі органів державної влади, таких як корупція, тимократія, непотизм, нехтування правовими нормами та ін. У цьому аспекті варто навести напрями вдосконалення стратегічного публічного управління, які мають сприяти ефективному розподілу державних ресурсів та моніторингу їхньої реалізації:

1. Розроблення правової бази з удосконалення стратегічного публічного управління в контексті євроінтеграції.
2. Підвищення якості моніторингу впровадження стратегічних документів.

3. Упорядкування повноважень між органами публічної влади і системна взаємодія між ними.

4. Упорядкування оптимізації організаційного забезпечення стратегічного публічного управління.

5. Формування організаційних заходів, що сприятимуть підвищенню стратегічного публічного управління в аспекті євроінтеграції [39, с. 14].

3. Актуальні проблеми функціонування громадянського суспільства в Україні в сучасних реаліях правового режиму воєнного стану та європейської інтеграції. Розвиток правової держави неможливий без активної участі громадянського суспільства в цьому процесі. Обмеження державного апарату правом (принцип верховенства права) покликане захистити політичну спільноту від несанкціонованих посягань із боку державних органів та гарантувати права і свободи, необхідні для гармонійного співіснування людей у суспільстві. Відповідно, посягання на основоположні права і свободи, перевищення уповноваженими органами своїх владних повноважень нерідко викликають спротив насамперед представників громадянського суспільства, які стають на захист політичного устрою, закріпленого Основним Законом та прийнятим на його основі законодавством. Це зумовлюється, по-перше, установчою владою народу як єдиного джерела державної влади та, по-друге, контролюючою роллю громадянського суспільства щодо дій і рішень можновладців. Із цього приводу О. Котуха слушно зазначає, що за допомогою загального виборчого права громадяни мають можливість контролювати владу і за потреби коригувати дії її органів, тим самим відіграючи балансувальну роль у системі стримувань і противаг, яка притаманна правовій державі [9, с. 43].

Інститути громадянського суспільства в Україні досить активно виконують контрольну функцію щодо політик, рішень і заходів, що розробляються і затверджуються органами законодавчої, виконавчої і судової гілок влади, тим самим посилюючи підзвітність таких органів та спонукаючи їх до підвищеного рівня прозорості у здійсненні своєї діяльності. Починаючи від Революції Гідності, в осерді якої перебувало громадянське суспільство, яке прагнуло європейського вектора розвитку України, простежується суттєвий вплив громадського сектору, зокрема, на реформування органів судової влади, створення нової системи антикорупційних інституцій та впровадження низки організаційних і нормативних заходів, спрямованих на подолання системної корупції в Україні. Постійний громадський контроль за діями владних органів здатний мінімізувати ризики негласного прийняття суспільно важливих рішень, тіньової корупції та переслідування державними службовцями приватних інтересів у супереч публічним інтересам. Здатність громадськості контролю-

вати владні структури з метою дотримання основоположних прав і свобод людини є однією з характеристик правової держави [40, с. 165], яка в центрі своєї уваги ставить людину, а не державну владу.

Позитивний вплив громадянського суспільства, на відміну від можливих деструктивних його проявів, на процеси державотворення значною мірою визначається рівнем правосвідомості та сприйняття базових демократичних цінностей – верховенства права, законності, рівності, справедливості тощо. Підвищений рівень правової культури, європеїзація українського суспільства є запорукою удосконалення національного законодавства і державного управління, які у свою чергу здатні забезпечити динамічний розвиток суспільства та скоротити відставання держави та її економіки від розвинутих країн світу [41, с. 107]. Прийняття Конституції України в 1996 р., ратифікація низки міжнародних договорів, які вимагають неухильного додержання основоположних демократичних цінностей і захисту прав людини, – приклади юридичного поширення цих цінностей в українському суспільстві, які поступово мають імплементуватися на рівні індивідуальної та колективної свідомості. Суттєвим поштовхом у цьому напрямку стало підписання Угоди про асоціацію з ЄС, яка обумовила закріплення базових європейських цінностей на конституційному рівні в Україні [42, с. 96] через проведення структурних реформ, яких вимагає європейський та євроатлантичний вектор розвитку.

Трансформація правової культури суспільства в Україні у світлі європейської інтеграції, на думку В. Резнікова [43, с. 294] та колективу авторів – В. Петришина, Т. Кагановської та О. Передерія [44, с. 99], вимагає підвищення обізнаності та інформованості населення щодо євроінтеграційних процесів. Усвідомлення принципів, на яких засновано ЄС, механізму та процедури приєднання до нього, а також особливостей перебування країн-членів у такому наднаціональному об'єднанні є запорукою національної єдності щодо цього курсу держави. За твердженням А. Міщенко, саме консолідоване та впевнене в успіху євроінтеграційної стратегії суспільство сприятиме посиленню міжнародної суб'єктності держави та забезпечуватиме загальний прогрес країни [45, с. 204].

Із лютого 2022 р. українське громадянське суспільство суттєво об'єднало свої сили для спільної боротьби проти ворога та для наближення України до ЄС попри надзвичайні воєнні умови. Небезпідставно зазначається, що «війна призвела до зміни світогляду українського суспільства, прийняття європейських цінностей та руху до Європи як єдиного та безальтернативного варіанта подальшого розвитку нашої держави» [46, с. 268]. Активна боротьба на полі бою, на міжнародних платформах і майданчиках, у багатьох сферах управління всередині країни дала можливість державі ефективно продовжу-

вати боротьбу за інституційне виживання, тим самим зберігаючи за громадянським суспільством роль «ключового елемента української демократії» [31, с. 24].

При цьому підтримання такої єдності є вкрай непростим, але водночас вкрай важливим завданням у світлі повоєнної відбудови України, яка потребуватиме значних фінансових, інтелектуальних та людських ресурсів з огляду на відновлення економіки, відбудови цивільної та промислової інфраструктури і наближення України до членства в ЄС та НАТО. Невід’ємним складником цього процесу є правотворчість, від якої залежатиме якість повоєнного розвитку держави і темп державотворення в цілому. Правотворчий процес має здійснюватися на основі взаємодії держави і громадянського суспільства [13, с. 232], тим самим посилюючи симбіоз цих інститутів з єдиною метою розбудови прогресивної правової держави.

Висновки. На основі вищевикладеного варто підсумувати, що розвиток правової держави в тих умовах, у яких зараз перебуває Україна, – досить непростий і комплексний процес, який вимагає залучення значного обсягу ресурсів з огляду на контекст повномасштабного збройного вторгнення та активного поступу нашої держави до ЄС.

Одним із ключових викликів неухильного дотримання принципу верховенства права (правовладдя) в умовах війни є обмеження низки прав людини через дію правового режиму воєнного стану. Такі обмеження зумовлюються об’єктивною необхідністю підтримання публічної безпеки і порядку та протидії підривної діяльності ворога, а отже – переслідують легітимну мету та узгоджуються з нормами міжнародного права. Але будь-які обмеження мають узгоджуватися з приписами Конституції України та не суперечити їй, оскільки запровадження обмежувальних заходів, не передбачених Основним Законом, становитиме порушення принципу верховенства права. Саме дотримання принципів законності та пропорційності в контексті дії правового режиму воєнного стану в поточних реаліях є одним із маркерів, за яким можна визначити загальний стан дотримання прав людини та відповідно рівень розвитку правової держави.

Євроатлантичний вектор розвитку України вимагає проведення низки інституційних реформ із метою досягнення відповідності нашої держави критеріям вступу до ЄС. У зв’язку з цим протягом останніх трьох років із моменту набуття Україною статусу кандидата на вступ до ЄС у державі здійснюється низка інституційних перетворень, робота над якими досі триває. Важливо розуміти, що запорукою стабільного поступу нашої держави в аспекті євроінтеграційних процесів є здійснення дієвих реформ, покликаних, серед іншого, суттєво знизити рівень корупції в державному і приватному секторах,

забезпечити прозорість та ефективність органів публічного управління й доступ до неупередженого і незалежного правосуддя.

Невід'ємним рушієм цього процесу має стати активне громадянське суспільство, яке своєю позицією має обстоювати розвиток правової держави та популяризацію демократичних цінностей всередині країни. Визнання та дотримання базових демократичних цінностей є фундаментальною вимогою членства в ЄС, дотримання якої українське суспільство продемонструвало з початку повномасштабного збройного вторгнення держави-агресора. Тим не менш подальша просвітницька діяльність щодо європейського та євроатлантичного вектора розвитку України має важливе значення для інформування населення про його зміст і переваги.

Окреслені вище напрямки діяльності мають стати підґрунтям не лише для подальшого євроінтеграційного поступу нашої держави, а й для злагодженої й ефективної роботи над відбудовою України та розвитком правової держави в повоєнний період.

ЛІТЕРАТУРА

1. European Council Conclusions (23 and 24 June 2022) / Official website of the European Council, Council of the European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/24/european-council-conclusions-23-24-june-2022/> (дата звернення: 28.06.2025).
2. Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union / Official website of the European Commission. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/opinion-ukraines-application-membership-european-union_en (дата звернення: 28.06.2025).
3. European Council Conclusions (14 and 15 December 2023) / Official website of the European Council, Council of the European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/68967/european-council-conclusions-14-15-12-2023-en.pdf> (дата звернення: 30.06.2025).
4. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Національна безпека в контексті євроатлантичної інтеграції України: філософська рефлексія. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2020. Вип. 1 (44). С. 8–22. URL: <http://fil.nlu.edu.ua/article/view/195725> (дата звернення: 08.07.2025).
5. Petrov R., Hillion C. «Accession through war» – Ukraine's road to the EU. *Common Market Law Review*. 2022. Vol. 59. P. 1289–1300. URL: <https://kluwerlawonline.com/api/Product/CitationPDFURL?file=Journals\COLA\COLA2022092.pdf> (дата звернення: 10.07.2025).
6. Горінов П. Європейська інтеграція України: правовий вимір і стратегії впровадження. *Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень* : зб. матеріалів Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 23 квіт. 2024 р.). Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 47–51. URL: <https://enquir.npu.edu.ua/bitstream/>

- handle/123456789/44822/Polityka%20ta%20pravo%20v%20umovakh%20dii%20voiennoho%20stanu.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 10.07.2025).
7. Кельба С. Міжнародні стандарти та доктринальне позуміння правовладдя як основа формування демократичної української держави. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія: Право*. 2024. Вип. 17 (29). С. 69–74. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/> (дата звернення: 19.07.2025).
 8. Рабінович С. П., Томіна О. В. Європейська інтеграція і праволюдінні маркери культурно-правової ідентичності України: соціологічний підхід. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. Вип. 2 (31). С. 75–95. URL: <https://visnyk.kh.ua/en/article/download/yevropeyska-integratsiya-i-pravolyudinnyi-markeri-kulturno-pravovoyi-identichnosti-ukrayini-sotsiologichny-pidkhyd> (дата звернення: 20.07.2025).
 9. Котуха О. С. Ідея панування права або правової держави в умовах глобалізації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. Вип. 3. С. 42–47. URL: http://lsej.org.ua/3_2023/8.pdf (дата звернення: 22.07.2024).
 10. Danilyan O. G., Dzeban O. P., Kalynovskyi Y. Y. Social instability as a global trend of the modern world. *Cogito*. 2022. Vol. 14. Iss. 3. P.141–162. URL: https://cogito.ucdc.ro/COGITO_SEPTMBER_2022.pdf.
 11. Danilyan O., Dzeban O., Kalynovskyi Y., Saltanov M. Value aspects of the safe existence of social systems in an unstable world. *Cogito*. 2023. Vol. 15. Iss. 4. P. 60–78. URL: https://cogito.ucdc.ro/COGITO_DECEMBER_2023.pdf.
 12. Дербак В. І., Дербак А. П. Принцип єдності – основа побудови демократичної держави: філософські та правові засади. *Аналітично-порівняльне правознавство* : електрон. наук. вид. 2023. С. 25–29. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/5.pdf> (дата звернення: 25.07.2025).
 13. Клещенко Н. О. Правотворча діяльність у повоєнний період: виклики та перспективи. *Альманах права*. 2022. Вип. 13. С. 231–235. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=ap_2022_13_39 (дата звернення: 03.08.2025).
 14. Consolidated version of the Treaty on European Union. *Official Journal of the European Union*. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF (Last accessed: 03.08.2025).
 15. The North Atlantic Treaty (Washington D. C. – 4 April 1949). Official website of the North Atlantic Treaty Organization. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm (дата звернення: 03.08.2025).
 16. Доповідь про правовладдя / Європейська комісія «За демократію через право». URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev2-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev2-ukr) (дата звернення: 03.08.2025).
 17. Головатий С. Вимірювати, здавалося б, незміренне. *Мірило верховенства права (правовладдя) національного рівня: практика України / за заг. ред. М. Козюбри*. Київ, 2021. С. 5–24. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/golovaty_s._mirylo_verhovenstva_prava_2021_2.pdf (дата звернення: 04.08.2025).

18. Мірило правовладдя / Європейська комісія «За демократію через право». URL: <https://www.venice.coe.int/images/SITE%20IMAGES/Publications/Rule%20of%20Law%20checklist%20UKR.pdf> (дата звернення: 06.08.2025).
19. Скрипнюк О. Демократична, соціальна, правова держава в контексті національної ідеї України. *Право України*. 2021. № 2. С. 52–62. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=prukr_2021_2_7 (дата звернення: 08.08.2025).
20. Луцький Р. П. Верховенство права та правопорядок в країнах Європейського Союзу. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія: Право*. 2023. Вип. 16 (28). С. 41–47. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/> (дата звернення: 09.08.2025).
21. Müller-Graff P. The rule of law in European integration: roots, functions, challenges. *Kyiv-Mohyla law and politics journal*. 2018. Vol. 4. P. 1–14. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dd184c84-5f70-4de6-993f-b16dc3ad12dd/content> (дата звернення: 09.08.2025).
22. Маркович Х. М. Правова ідеологія як механізм конструювання правової держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 51–54. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2021/12.pdf (дата звернення: 10.08.2025).
23. Кучук А. М. Правовладдя: аксіологічний аспект. Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 26 трав. 2023 р.). Суми, 2023. С. 25–28. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f61905a7-79cb-42ee-b062-3c425d2039d0/content> (дата звернення: 11.08.2025).
24. Європейська конвенція з прав людини. *Офіц. вебсайт ВР України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 12.08.2025).
25. Note verbale No. 31011/32-017-3 from the Permanent Representation of Ukraine to the Council of Europe (1 March 2022). URL: <https://rm.coe.int/1680a5b0b0> (дата звернення: 12.08.2025).
26. Reservations and Declarations for Treaty No.005 – Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ETS No. 005). Council of Europe Portal. URL: <https://www.coe.int/en/web/Conventions/full-list?module=declarations-by-treaty&numSte=005&codeNature=10&codePays=U> (дата звернення: 14.08.2025).
27. Корнієнко М. В. Забезпечення прав людини в екстраординарних умовах: пропедевтичний аспект. *Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. Дню юриста (м. Суми, 7 жовт. 2022 р.). Суми, 2022. С. 50–53. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/90d183df-43fb-4c7d-b781-75a1143ce7ca/content> (дата звернення: 15.08.2025).
28. Окрема (збіжна) думка судді Конституційного Суду України Лемака В. В. стосовно Рішення Конституційного Суду України (справа про посилення соціального захисту військовослужбовців). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/na01d710-22#n2> (дата звернення: 15.08.2025).

29. Рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) від 18.07.2024 № 8-р(П)/2024 (справа про гарантії судового контролю за дотриманням прав осіб, яких утримують під вартою). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-24> (дата звернення: 16.08.2025).
30. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон від 13.04.2012 № 4651-VI. *Офіц. вебсайт ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n7178> (дата звернення: 16.08.2025).
31. Commission staff working document: Ukraine 2024 Report. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions: 2024 Communication on EU enlargement policy. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf (дата звернення: 17.08.2025).
32. Нелін О. І. Права людини і громадянина як детермінанта національного державотворення. *Юридична Україна*. 2020. № 7. С. 6–12. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=A SP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=urykr_2020_7_3 (дата звернення: 17.08.2025).
33. Danilyan O., Dzeban O., Mansilla Sepúlveda J., Kalynovskyi Y., Andrushchenko O. Protection of human rights in Ukraine under martial law. *Revista Notas Históricas y Geográficas*. 2024. Número 33. P. 464–487. URL: <https://www.revistanotashistoricasygeograficas.cl/index.php/nhyg/article/view/626/719>.
34. Передерій О. С. Тенденції трансформації законодавчих засад європейської інтеграції України на сучасному етапі. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С. 66–70. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/257/242> (дата звернення: 14.08.2025).
35. Луцький Р. П., Каленюк О. М., Лицур М. З. Конституційне закріплення верховенства права як основи розбудови Української держави: історичні витоки та практика реалізації. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету імені Короля Данила Галицького*. 2024. № 17 (29). С. 87–93. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/> (дата звернення: 15.08.2025).
36. Качурінер В. Л., Пахлевандзе А. Аналіз європейського досвіду та європейських стандартів щодо організації судової влади в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 558–561. URL: http://lsej.org.ua/9_2022/137.pdf (дата звернення: 20.08.2025).
37. Комарова Т. В. Цінності Європейського Союзу як орієнтир для правової системи України. *Проблеми законності*. 2024. Спецвип. С. 61–82. URL: https://www.researchgate.net/publication/387546947_EU_Values_as_a_Guide_for_Ukrainian_Legal_System (дата звернення: 20.08.2025).
38. Демчик Н. П. Судова реформа в умовах євроінтеграційних процесів. *Нове українське право*. 2023. Вип. 5. С. 73–78. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/545/494> (дата звернення: 22.08.2025).
39. Галич Я., Могиль О. Напрями реформування системи публічного управління в Україні в контексті євроінтеграційного вектору. *Наукові праці Міжрегіональної*

- академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління. 2024. Вип. 3 (75). С. 7–16. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/4438/4748> (дата звернення: 22.08.2025).
40. Машталір Х., Леськів С. Інтеграція України до Європейського Союзу як основа розбудови громадянського суспільства. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. Вип. 6. С. 163–166. URL: <http://www.pgj-journal.kiev.ua/archive/2017/6/37.pdf> (дата звернення: 23.08.2025).
41. Ломака В. С. Правова культура суспільства в умовах європейської інтеграції. *Проблеми законності*. 2022. Вип. 159. С. 105–128. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/268418/266031> (дата звернення: 24.08.2025).
42. Petrov R. The constitutional legal order of Ukraine and its adaptability to the process of European integration. Post-Soviet constitutions and challenges of regional integration / R. Petrov, P. Van Elsuwerge (eds.). *Routledge Press*. 2017. P. 91–104. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3146984 (дата звернення: 24.08.2025).
43. Резніков В. В. Напрями удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції України. *Державне управління : наук. вісн.* 2020. Вип. 2 (4). С. 290–299. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/71> (дата звернення: 24.08.2025).
44. Петришин О. В., Кагановська Т. Є., Передерій О. С. Трансформація в Україні правової культури суспільства під впливом процесів європейської інтеграції. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. Вип. 3 (29). С. 89–107. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/petryshyn_o._v._transformaciya_v_ukrayini_pravovoyi_kultury_suspilstva_pid_vplyvom_procesiv_yevropeyskoyi_integraciyi_2022.pdf (дата звернення: 25.08.2025).
45. Міщенко А. Б. Суспільні настрої українців як фактор реалізації євроінтеграційної політики сучасної України. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2021. Вип. 8. С. 196–209. URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/249050/248759> (дата звернення: 24.08.2025).
46. Захаров Т. Євроінтеграційні прагнення суспільства в умовах війни. *Політика та право в умовах дії воєнного стану* : зб. матеріалів Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 23 квіт. 2024 р.). Київ, 2024. С. 267–269. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi78/0058055.pdf#page=267> (дата звернення: 24.08.2025).

REFERENCES

1. European Council Conclusions (23 and 24 June 2022). Official website of the European Council, Council of the European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/24/european-council-conclusions-23-24-june-2022/>
2. Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. Official website of the European Commission. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/opinion-ukraines-application-membership-european-union_en
3. European Council Conclusions (14 and 15 December 2023). Official website of the European Council, Council of the European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/15/european-council-conclusions-14-and-15-december-2023/>

- www.consilium.europa.eu/media/68967/europeancouncilconclusions-14-15-12-2023-en.pdf
4. Danylian, O. G., Dzoban, O. P. (2020). Natsionalna bezpeka v konteksti yevroatlantychnoi intehtratsii Ukrainy: filosofska refleksii. *Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho – The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University*, 1(44), 8–22. URL: <http://fil.nlu.edu.ua/article/view/195725> [in Ukrainian].
 5. Petrov, R., Hillion, C. (2022). «Accession through war» – Ukraine’s road to the EU. *Common Market Law Review*, Vol. 59, 1289–1300. URL: <https://kluwerlawonline.com/api/Product/CitationPDFURL?file=Journals\COLA\COLA2022092.pdf>
 6. Horinov, P. (2024). Yevropeiska intehtratsiia Ukrainy: pravovyi vymir i stratehii vprovadzhennia. Polityka ta pravo v umovakh dii voiennoho stanu: poshuk rishen: proceedings of the International scientific conference. Kyiv: Publishing house of Mykhailo Dragomanov UDU, 47–51. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/44822/Polityka%20ta%20pravo%20v%20umovakh%20dii%20voiennoho%20stanu.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].
 7. Kelba, S. (2024). Mizhnarodni standarty ta doktrynalne pozuminnia pravovladdia, yak osnova formuvannia demokratychnoi ukrainskoi derzhavy. *Naukovo-informatsiinyi visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halytskoho: Zhurnal. Seriia Pravo – Scientific and Information Bulletin of Ivan-Frankivsk University named after King Danylo Halytskyi: Journal, Law Series*, Vol. 17(29), 69–74. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/> [in Ukrainian].
 8. Rabinovych, S. P., Tomina, O. V. (2024). Yevropeiska intehtratsiia i pravoliudynni markery kulturno-pravovoi identychnosti Ukrainy: sotsiolohichni pidkhyd. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy – Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, Vol. 2(31), 75–95. URL: <https://visnyk.kh.ua/en/article/download/yevropeyska-integratsiya-i-pravolyudinni-markeri-kulturno-pravovoyi-identichnosti-ukrayini-sotsiologichny-pidkhyd> [in Ukrainian].
 9. Kotukha, O. S. (2023). Ideia panuvannia prava abo pravovoi derzhavy v umovakh hlobalizatsii. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, Vol. 3, 42–47. URL: http://lsej.org.ua/3_2023/8.pdf [in Ukrainian].
 10. Danilyan, O. G., Dzeban, O. P., Kalynovskyi, Y. Y. Social instability as a global trend of the modern world. *Cogito. 2022. Vol. 14. Iss. 3*, 141–162. URL: https://cogito.ucdc.ro/COGITO_SEPTEMBER_2022.pdf
 11. Danilyan, O., Dzeban, O., Kalynovskyi, Y., Saltanov, M. (2023). Value aspects of the safe existence of social systems in an unstable world. *Cogito*, Vol. 15, Iss. 4, 60–78. URL: https://cogito.ucdc.ro/COGITO_DECEMBER_2023.pdf
 12. Derbak, V. I., Derbak, A. P. (2023). Pryntsyp yednosti – osnova pobudovy demokratychnoi derzhavy: filosofski ta pravovi zasady. *Elektronne naukovye vydannia «Analitychno-porivnialne pravoznavstvo» – Electronic scientific bulletin «Analytical and Comparative Jurisprudence»*, 25–29. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/5.pdf> [in Ukrainian].
 13. Kleshchenko, N. O. (2022). Pravotvorcha diialnist u povoiennyi period: vyklyky ta perspektyvy. *Almanakh prava – Almanac of Law*, Vol. 13, 231–235. URL:

- http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=A SP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=ap_2022_13_39 [in Ukrainian].
14. Consolidated version of the Treaty on European Union. *Official Journal of the European Union*. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF
15. The North Atlantic Treaty (Washington D. C. – 4 April 1949). Official website of the North Atlantic Treaty Organization. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm
16. Yevropeiska komisiiia «Za demokratiuu cherez pravo» (2016). URL: <https://www.venice.coe.int/images/SITE%20IMAGES/Publications/Rule%20of%20Law%20checklist%20UKR.pdf> [in Ukrainian].
17. Holovatyi, S. (2021). Vymiriuvaty, zdavalosia b, nezmirenne. *Mirylo verkhovenstva prava (pravovladdia) natsionalnoho rivnia: praktyka Ukrainy*: M. Koziubra (Ed.). Kyiv, 5–24. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/golovatyy_s._mirylo_verhovenstva_prava_2021_2.pdf [in Ukrainian].
18. Mirylo pravovladdia. Yevropeiska komisiiia «Za demokratiuu cherez pravo» (2016). Mirylo pravovladdia. URL: <https://www.venice.coe.int/images/SITE%20IMAGES/Publications/Rule%20of%20Law%20checklist%20UKR.pdf> [in Ukrainian].
19. Scrypniuk, O. (2021). Demokratychna, sotsialna, pravova derzhava v konteksti natsionalnoi idei Ukrainy. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 2, 52–62. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=A SP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=prukr_2021_2_7 [in Ukrainian].
20. Lutskyi, R. P. (2023). Verkhovenstvo prava ta pravoporiadok v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu. *Naukovo-informatsiyni visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halytskoho: Zhurnal. Serii Pravo – Scientific and Information Bulletin of Ivan-Frankivsk University named after King Danylo Halytskyi: Journal, Law Series*, Vol. 16(28), 41–47. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/> [in Ukrainian].
21. Müller-Graff, P. (2018). The rule of law in European integration: roots, functions, challenges. *Kyiv-Mohyla law and politics journal*, Vol. 4, 1–14. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dd184c84-5f70-4de6-993f-b16dc3ad12dd/content>
22. Markovych, Kh. (2021) M. Pravova ideolohiia yak mekhanizm konstruiuvannia pravovoi derzhavy. *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, Vol. 4, 51–54. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2021/12.pdf [in Ukrainian].
23. Kuchu, A. M. (2023). Pravovladdia: aksiolohichniy aspekt. *Realii ta perspektyvy rozbudovy pravovoi derzhavy v Ukraini ta sviti: proceedings of the VI International Scientific Practical Conference*. Sumy, 25–28. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f61905a7-79cb-42ee-b062-3c425d2039d0/content> [in Ukrainian].

24. European Convention on Human Rights. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
25. Note verbale No. 31011/32-017-3 from the Permanent Representation of Ukraine to the Council of Europe (1 March 2022). URL: <https://rm.coe.int/1680a5b0b0>
26. Reservations and Declarations for Treaty No.005 – Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ETS No. 005). Council of Europe Portal. URL: <https://www.coe.int/en/web/Conventions/full-list?module=declarations-by-treaty&numSte=005&codeNature=10&codePays=U>
27. Korniienko, M. V. (2022). Zabezpechennia prav liudyny v ekstraordynarnykh umovakh: propedevtychnyi aspekt. *Realii ta perspektyvy rozbudovy pravovoi derzhavy v Ukraini ta sviiti*: proceedings of the V International Scientific Practical Conference. Sumy, 50–53. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/90d183df-43fb-4c7d-b781-75a1143ce7ca/content> [in Ukrainian].
28. Constitutional Court of Ukraine (2022). Okrema (zbizhna) dumka suddi Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy Lemaka V. V. stosovno Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy (sprava pro posylenyi sotsialnyi zakhyst viiskovosluzhbovtiv). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/na01d710-22#n2> [in Ukrainian].
29. Constitutional Court of Ukraine (2024). Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy (Druhyi senat) vid 18.07.2024 № 8-r(II)/2024 (sprava pro harantii sudovoho kontroliu za dotrymanniam prav osib, yakych utrymuiut pid vartoiu). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-24> [in Ukrainian].
30. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon vid 13.04.2012 № 4651-VI. *Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official Website of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n7178> [in Ukrainian].
31. Commission staff working document: Ukraine 2024 Report. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions: 2024 Communication on EU enlargement policy. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf
32. Nelin, O. I. (2020). Prava liudyny i hromadianyna yak determinanta natsionalnogo derzhavotvorennia. *Yurydychna Ukraina – Legal Ukraine*, 7, 6–12. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=A SP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=urykr_2020_7_3 [in Ukrainian].
33. Danilyan, O., Dzeban, O., Mansilla Sepúlveda, J., Kalynovskyi, Y., Andrushchenko, O. (2024). Protection of human rights in Ukraine under martial law. *Revista Notas Históricas y Geográficas*, 33, 464–487. URL: <https://www.revistanotashistoricasygeograficas.cl/index.php/nhyg/article/view/626/719>
34. Perederiy, O. S. (2020). Tendentsii transformatsii zakonodavchykh zasad yevropeiskoi intehtratsii Ukrainy na suchasnomu etapi. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of Kyiv University of Law*, 1, 66–70. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/257/242> [in Ukrainian].

35. Lutskyi, R. P., Kalenok, O. M., Lytsu, M. Z. (2024). Konstytutsiine zakriplennia verkhovenstva prava yak osnovy rozbudovy Ukrainskoi derzhavy: istorychni vytoky ta praktyka realizatsii. *Naukovo-informatsiyni visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu imeni Korolia Danyla Halytskoho – Scientific and Information Bulletin of Ivan-Frankivsk University named after King Danylo Halytskyi*, Vol. 17(29), 87–93. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/> [in Ukrainian].
36. Kachuriner, V. L., Pakhlevanzade, A. (2022). Analiz yevropeiskoho dosvidu ta yevropeiskikh standartiv shchodo orhanizatsii sudovoi vlady v Ukraini. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, 9, 558–561. URL: http://lsej.org.ua/9_2022/137.pdf [in Ukrainian].
37. Komarova T. V. (2024). Tsinnosti Yevropeiskoho Soiuzu yak oriiientyr dlia pravovoi systemy Ukrainy. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality, Special, Vol.*, 61–82. URL: https://www.researchgate.net/publication/387546947_EU_Values_as_a_Guide_for_Ukrainian_Legal_System [in Ukrainian].
38. Demchuk, N. P. (2023). Sudova reforma v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv. *Nove ukrainske pravo – New Ukrainian Law*, Vol. 5, 73–78. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/545/494> [in Ukrainian].
39. Halych, Ya, Mohy, O. (2024). Napriamy reformuvannia systemy publichnoho upravlinnia v Ukraini v konteksti yevrointehratsiinoho vektoru. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi akademii upravlinnia personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnia – Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management. Political Science and Public Administration*, issue 3(75), 7–16. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/4438/4748> [in Ukrainian].
40. Mashtalir, Kh., Leskiv, S. (2017). Intehratsiia Ukrainy do Yevropeiskoho Soiuzu yak osnova rozbudovy hromadianskoho suspilstva. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, Economy an Law*, Vol. 6, 163–166. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/6/37.pdf> [in Ukrainian].
41. Lomaka, V. S. (2022). Pravova kultura suspilstva v umovakh yevropeiskoi intehratsii. *Problemy zakonnosti Problems of Legality*, Vol. 159, 105–128. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/268418/266031> [in Ukrainian].
42. Petrov, R. (2017). The constitutional legal order of Ukraine and its adaptability to the process of European integration. Post-Soviet constitutions and challenges of regional integration: R. Petrov, P. Van Elsuwerge (eds.): Routlege Press, 91–104. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3146984
43. Rieznikov, V. V. (2020). Napriamy udoskonalennia mekhanizmiv formuvannia ta realizatsii derzhavnoi polityky u sferi yevropeiskoi intehratsii Ukrainy. *Naukovyi visnyk: derzhavne upravlinnia – Scientific Journal: State Governance*, Vol. 2(4), 290–299. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/71> [in Ukrainian].
44. Petryshy, O. V., Kahanovska, T. Ye., Perederiy O. (2022). Transformatsiia v Ukraini pravovoi kultury suspilstva pid vplyvom protsesiv yevropeiskoi intehratsii. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy – Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, Vol. 3(29), 89–107. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/petryshyn_o._v._transformaciya_v_ukrayini_ppravovoyi_kultury_suspilstva_pid_vplyvom_procesiv_yevropeyskoyi_integraciyi_2022.pdf [in Ukrainian].

45. Mishchenko, A. B. (2021). Suspilni nastroi ukraintsiv yak faktor realizatsii yevrointehratsiinoi polityky suchasnoi Ukrainy. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty – International Relations: Theoretical and Practical Aspects, Vol. 8, 196–209*. URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/249050/248759> [in Ukrainian].
46. Zakharov, T. (2024). Yevrointehratsiini prahnennia suspilstva v umovakh viiny. *Polityka ta pravo v umovakh dii voiennoho stanu: proceedings of the International Scientific Conference*. Kyiv, 267–269. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi78/0058055.pdf#page=267> [in Ukrainian].

Danilyan Oleg Gennadiyovych, Doctor of Philosophical Sciences, Professor,
Head of the Sector for Theoretical and Methodological Issues of the
Organization of State Power, Institute of State Building and Local
Self-Government of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine,
Kharkiv, Ukraine

Dzoban Olexander Petrovych, Doctor of Philosophical Sciences, Professor,
Chief Research Fellow, State Scientific Institution “Institute of Information,
Security and Law of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine”,
Kharkiv, Ukraine

THE RULE OF LAW IN UKRAINE: EUROPEAN INTEGRATION CONTEXT AND POST-WAR DEVELOPMENT

The study is dedicated to the disclosure of the current state of the development of the rule of law in Ukraine in the conditions of war and Euro-Atlantic integration, a comprehensive analysis of the actual problems that arise in this process. In the context of the full-scale armed invasion of the aggressor state and current European integration processes, the current problems of human rights protection, development of public administration and civil society activities in Ukraine are analyzed as key components of the rule of law. A conclusion is made about the need for strict adherence to the Constitution of Ukraine when introducing restrictive measures regarding human rights under the conditions of the legal regime of martial law, the need to carry out a number of institutional reforms to effectively ensure the protection of human rights, reduce the level of corruption within the state and achieve the general compliance of the public administration system with the fundamental values of the European Union.

Keywords: the rule-of-law state, the rule of law, human rights, democratic values, public administration, civil society, legal culture.

